

A történelem forgószínpadán idővel a címek elértéktelenednek. Vértanú és áruzó egyaránt elporladnak, emléküket csak a krónikák sárguló pergamenlapjai őrzik az utókor számára. De az utolsó örmény király hamvai Párizsban, a francia bencéseknel, gyönyörű díszkardja pedig itt, Velencében, az örmény bencéseknel mindörökké hirdetik, mit is jelent valójában **örménynek** és **kereszténynek** lenni a történelem emberpróbáló viharai közepette, dacolva minden kísértéssel, ami aposztáziára csábít. Ha kezded az eke szarvára teted, többé nem tekinthetsz hátra. „Armenia in exilio”. Maga az örök örmény sors.

fr. Lénárd
világi ferences
történész, teológus

Budapest egyesítésének 125. évfordulója

Elhangzott a Fűvárosi Örmény Klubban 1998. szeptember 16.-án

Nem mehetünk el szó nélkül az évfordulók mellett, emlékeznünk kell mindenre, jóra s rosszra egyaránt. A jóból tanulhatunk, a rosszat ki kell javítanunk.

Bármilyen hihetetlen, IV. Béla királyunknál jelenik meg először a Budapest-gondolat, aki Pesttel szemben megalapítja Buda várát és benépesíti a Margitszigetet, amelyet akkor még Nyulak szigetének neveztek. A két város összekötését Zsigmond király, német-római császár állandó híddal akarta megoldani, erről Bonfini számol be III. Decasának III. könyvében. Ugyancsak Bonfinitől tudjuk, hogy Mátyás király Budapest-szabályozási tervet készíttetett és ebben szerepel egy állandó híd megvalósítása is.

A törökök kiűzése után a német-római császároknak, akik részben a Habsburg-ház tagjai voltak, nem fűződött érdekük a két város egyesítéséhez és kiépítéséhez. „Karddal szerzett országnak” nyilvánították és a német római birodalom részévé akarták tenni. Az osztrák császárságnak pedig elemi érdeke fűződött ahhoz, hogy megszüntesse Magyarország államiségát. Minduntalan megújuló szabadságharcaink e törekvés ellen irányultak.

Három keserves évszázad után éled újra a szunnyadó gondolat, amikor gróf Széchenyi István és József nádor létrehozzák a Királyi Szépítő Bizottságot, amely közvetlen elődje a Közmunkák Tanácsának.

Az egységes Budapest létrehozásához a döntő lépés a Lánchíd megépítése, majd a Közmunkák Tanácsának megalakulása volt. Ez utóbbit az 1870. évi X. t.c. rögzítette. Budapest de facto 1870-ben kezdődött, de jure 1873-ban valósult meg.

Azért kell emlékeznünk ezekre, mert ez az út vezetett a három város egyesítéséhez és az egész, ma ismert városkép kialakulásához. Rosszul mondom. Ma már nem olyannak ismerjük a „Duna gyöngyét”, mint amilyenek elődeink tervezték és építették. A Közmunkák Tanácsa örködött a város felett 1948-ig. Az utolsó elnök, Fischer József nem járult hozzá, hogy az Andrássy útból Sztálin út legyen és ez megpecsételte a sorsát. Őt idézem: „1948. február 21-én ezt jegyeztem fel: Reggel Vas Zoltán miniszter, a Gazdasági Főtanács főtitkára távbeszélőn közölte: a Közmunkák Tanácsát 24 órán belül megszüntetem.” Élt 78 évet.

Ez alatt az idő alatt betemették a Duna-csatornát, a nyomvonalán megépült a Körút. Megnyitották az Andrássy utat, megépítették a kontinens első földalattiját és második síklóját.

1872 és 1937 között épült a Margit híd, a Déli összekötő vasúti híd, a Ferenc József/Szabadság) híd, az Újpesti összekötő vasúti híd, az Erzsébet híd, a II. Gubacsi híd és a Horthy Miklós (Petőfi) híd. Megépítették az Árpád híd pilléreit és készen voltak a vaselemek is, csak a háború akadályozta meg a befejezését. Volt olyan év, amikor egyszerre két híd épült: 1894-96-ban az Újpesti vasúti híd és a Ferenc József híd. A Közmunkák Tanácsa vigyázott a városképre, a tisztaságra, szabályozta a plakátok stílusát és elhelyezését. Nem találkozhattunk volna ilyen szörnyekkel, mint pl.: „Lásd más **ízben** a világot!” Az ilyen eszement „szag”-ember - hogy stílszerű legyek -, soha ne is lásson mást, mint ízt! De sorolhatnám a portálok össze-visszaságát, a szemetet, de nem akarok ünneprontó lenni.

Budapest piszkos, bódé- és plakátváros lett. Már nem a Duna gyöngye, nem fürdőváros. Sokunk szülővárosát és lakóhelyét már csak szidni tudjuk. Pedig én még emlékszem arra, hogy a Gellérthegy tövében, a Pálos kolostor alatt pávák sétáltak a kerítés mögött és reggel lemosott és felsöpört, tiszta járdán mentem iskolába. A város polgárai szerették a lakóhelyüket és adakoztak, hogy még szebbé tegyék. Mint pl. Millacher Lajos, budai szikvízgyáros. Az ő adományából állították fel 1904. november 19-én a Corvin téren a Lajos kutat.

Biztos vagyok abban, hogy eljön majd az a nemzedék, amelyik újra értő és szerető szemmel tekint a városra. Akkor megújul, ismét megszépül ez a páratlan panorámájú Metropolisz. Kérem Önöket, addig is tegyenek virágot az ablakokba és az erkélyekre. A virágok szelíd szépsége enyhíti a háborús és az 56-os golyók szaggatta, vedlő falak látványát és megtartja hitünket, hogy „Él magyar, áll Buda még!”

Addig ? Nos addig is

Köszönöm neked Budapest,
hogy mielőtt végleg eljön az est,
egy pár derűs órát adsz nekem
s ha bánatom van,
együtt sírsz velem.

Köszönöm a régi utcákat,
a falakon az emléktáblákat,
a friss házak között a játszótereket,
s az árnyas, szelíd
szép Margitszigetet.

Köszönöm a nyugtalan Dunát.
A két rakpart hosszú raktársorát,
a hidakon robajló vad zenét,
s a budai hegyek
halk lombneszét.

Köszönöm kusza bolyongásom utait,
mely innen indult, de sehová se vitt.
S hogy itt maradtam, hálás vagyok,
mert élni csak itt lehet,
csak itt tudok.

Budapest 1998.

rétháti Kövér Ilona (1970)